



De dood mag niet te koop zijn

Katholiek Nieuwsblad, 24 juli 2023

door Diederik van Dijk en Yvonne Geuze, respectievelijk directeur en beleidsadviseur bij NPV-Zorg voor het Leven

Is het een daad van medemenselijkheid om zelfdodingsmiddelen te verstrekken aan mensen die niet meer willen leven? Nee, en Alex S. werd daarom vorige week terecht veroordeeld. Alex S., de man die vorige week veroordeeld werd voor het verkopen van zo'n 1600 pakketjes met daarin een zelfdodingsmiddel heeft een gevangenisstraf opgelegd gekregen van 3,5 jaar, waarvan 1,5 jaar voorwaardelijk.

Geen vragen

Opvallend was dat S. het zogenoemde 'middel X' verkocht aan 'eenieder die dit wilde', zonder vragen te stellen. Zijn mening was dat iedereen zijn leven zou moeten kunnen beëindigen met behulp van een zelfdodingsmiddel.

Middel X is niet illegaal. Dit middel wordt onder andere gebruikt door de chemische industrie en het bezit hiervan is niet strafbaar. Wanneer iemand het echter levert aan een persoon die de intentie heeft zichzelf hiermee van het leven te beroven, wordt het verstrekken gezien als 'hulp bij zelfdoding'. En dat is strafbaar wanneer de zelfdoding daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

Boze nabestaanden

Diverse nabestaanden van mensen aan wie S. het middel heeft verkocht zijn boos: voor hen is het onbegrijpelijk dat hun geliefde toegang heeft gekregen tot een dodelijk middel. Andere mensen delen dezelfde idealen als S., zoals bijvoorbeeld de activistische coöperatie laatste wil (CLW) die tot doel heeft om een laatstewilmiddel te (laten) verstrekken aan haar leden.

CLW maakt zich op diverse manieren, die (net) binnen de grenzen van de wet vallen, hard om haar doel te bereiken. Zo lobbyt zij voor wetsveranderingen en biedt zij, wetende dat het niet toegestaan is om zelfdodingsmiddelen te verstrekken, 'slechts' informatie over zelfdodingsmiddelen: waar zijn ze te koop, welke zijn veilig?

Gevaarlijk gedachtegoed

Aanwijzingen uit het strafdossier tonen dat S. door leden van de CLW is gebruikt als instrument om het organisatiedoel te verwezenlijken. De CLW vindt dat iedereen zelf moet kunnen bepalen wanneer te willen sterven. Gezondheidstoestand of leeftijd doen er niet toe.

Maar dit gedachtegoed is gevaarlijk. Sinds de CLW in 2021 bekendheid gaf aan middel X is er een opvallende toename in het gebruik hiervan. En hoewel het middel als humaan wordt voorgesteld, stelt het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum dat het middel niet tot een humane dood leidt omdat het onzeker is hoe vergiftigingen verlopen.

Kwetsbaren in gevaar

Waar op de posters van de website van CLW frisse, autonome 'boomers' staan afgebeeld die een eind aan hun leven willen maken, komen kwetsbaren in gevaar. Denk bijvoorbeeld aan mensen die vanwege eenzaamheid of financiële problemen het leven niet meer zien zitten.

Of aan het verhaal van de 28-jarige Marjolein die -nadat ze informatie van CLW had ontvangen- in een suïcidale impuls middel X nam, maar spijt kreeg. En toen was het voor haar te laat.



De dood mag niet te koop zijn, want daarvoor is het leven te heilig. In Nederland is hulp bij zelfdoding en euthanasie enkel voorbehouden aan artsen nadat er is voldaan aan zes zorgvuldigheidseisen uit de euthanasiewet. Belangrijke criteria zijn dat iemand ondraaglijk en uitzichtloos lijdt en het euthanasieverzoek weloverwogen en vrijwillig is gedaan.

Risicovol

Het is vol risico's wanneer toetsing ontbreekt: wie verzekert dat besteld zelfdodingspoeder niet bewaard wordt om het leven van een ander persoon te ontnemen? Wie verzekert dat de mensen die het zelfdodingspoeder innemen, deze stap vrijwillig en weloverwogen maken? Hoe je ook denkt over de euthanasiewet: een parallelle route náást de euthanasiewet die de brede toegang naar dodelijke middelen opent, ondermijnt de praktijk waarin gestreefd wordt naar zorgvuldigheid.

Het is dan ook terecht dat de overheid een convenant met leveranciers van middel X heeft gesloten dat ze niet leveren aan particulieren. Alle juridische mogelijkheden moeten worden benut om op te treden tegen de acties (van de CLW) die mensen verleiden tot het beëindigen van hun leven.

Zaken niet omdraaien

De vraag kan worden gesteld of de wettelijke strafmaat van maximaal vier jaar wel voldoende passend is bij deze zaak, maar ook hoe de overheid optreedt tegen CLW die S. heeft aangezet tot deze daden. Dat er nu 1600 pakketjes met (zelf)dodingsmiddelen de samenleving in zijn gebracht, is gevaarlijk en onthutsend. Waar zijn deze dodelijke hoeveelheden poeder en wie hebben er toegang toe?

Veelvuldig wordt gezegd dat mensen genoodzaakt zijn om middel X te nemen, omdat er geen andere humane oplossing is voor mensen die klaar zijn met leven. Hierin is het echter belangrijk om de zaken niet om te draaien. Je kunt een Wet Voltooid Leven niet legaal gaan maken uit angst voor het gebruik van middel X.

Hartverscheurend

De redenen dat er geen Wet Voltooid Leven is, zijn legitiem. Wetenschappelijk onderzoek uit 2020 bracht verhalen van mensen met een doodswens aan de oppervlakte en toonde aan dat deze groep geen gezonde groep is, maar dat er vaak veel leed schuil gaat. In de context van niet-optimale GGZ en groeiende eenzaamheid is het hartverscheurend als mensen het levensperspectief zijn verloren.

Wetgeving die het signaal afgeeft dat je -bijvoorbeeld boven de 75 jaar- inderdaad hulp bij zelfdoding kunt gaan overwegen, werkt stigmatiserend en kan gevoelens van overbodigheid of onveiligheid in de hand werken. Wat nodig is, is om op zoek te gaan naar oplossingen in het sociale domein die helpen om gevoelens van een 'voltooid leven' te doen verdwijnen.

Solidariteit niet afdwingen

Dat is nog geen antwoord op de vraag van de (kleine groep) zelfbeschikkende 'boomers' die eisen dat de overheid hun levenseinde legitimeert. Van hen vragen we begrip te hebben voor de beschermingstaak van de overheid.

Solidariteit kun je niet afdwingen, maar het is belangrijk om te beseffen dat wij allen geen losse, autonome individuen zijn, maar mensen in relaties. En daarom is het nodig dat de overheid principieel aan de kant van het leven blijft staan. De veroordeling van Alex S. is een terechte stap.